

Tez Özeti

Nefret Söyleminin İnşasında Sosyal Medyanın Rolü: Ekşi Sözlük Örneği*

 Hüseyin Yaşa (Doktora Öğrencisi)
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
huseyinyasa@anadolu.edu.tr

 Onur Öksüz (Dr. Öğr. Üyesi)
Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi
onuroksuz@akdeniz.edu.tr

Başvuru Tarihi: 03.04.2020
Yayına Kabul Tarihi: 30.05.2020
Yayınlanma Tarihi: 24.07.2020
<https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.713467>

Öz

Gündelik hayat içerisinde çeşitli nefret söylemlerinin yoğun olarak üretildiği ve bu söylemlerin farklı mecralarda özellikle de sosyal medya ortamlarında paylaşılmasıyla yeniden üretildiği söylenilebilir. İnteraktif bir yapıya sahip olan sosyal medya, bu özelliğinden dolayı nefret söylemlerinin paylaşılmasına ve konuyla ilgili yorumların hızlı bir şekilde yayılmasına olanak sağlamaktadır. Bu çalışmada, sosyal medya ve nefret söylemi ilişkisini incelemek amacıyla çok kullanılan sosyal medya platformlarından biri olan Ekşi Sözlük'te üretilen ve dolaşıma sokulan nefret söylemi ele alınmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın örneklemini olarak belirlenen Ekşi Sözlük'te yer alan "Suriyeli Sığınmacılar" başlığı altında kullanıcıların önyargıları, hoşnutsuzlukları ve tahammülsüzlüklerinin yanı sıra bir arada yaşamayı yok eden, başkalarının haklarına müdahalede bulunmayı ve adaletsizlikleri teşvik eden yorumların hangi biçimlerde ifade edildiğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla sözü edilen başlık altında yazılan 3200 entry'nin %10'u çalışmaya dahil edilerek Şükela Modu altındaki 320 entry içerik analizi yöntemiyle kategorize edilerek çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, "katılımcı sözlük" ağları arasında en çok kullanıcı sayısına sahip olan Ekşi sözlük platformunda yer alan entry'lerin, yabancı ve göçmenlere yönelik nefret söylemlerinin oluşturulmasına ve bunun kullanıcılar arasında etkileşimli bir şekilde yayılmasına yol açtığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İletişim, Sosyal Medya, Nefret Söylemi Ekşi Sözlük, İçerik Analizi.

* Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne 2017 yılında sunulan "Nefret Söyleminin İnşasında Sosyal Medyanın Rolü: Ekşi Sözlük Örneği" başlıklı yüksek lisans tez özettir.

Dissertation

The Role of Social Media in the Construction of Hate Speech: Case of Ekşi Sözlük

Hüseyin Yaşa (Ph.D. Student)

 Anadolu University Institute of Social Sciences
huseyinyasa@anadolu.edu.tr

Onur Öksüz (Asst. Prof. Dr.)

 Akdeniz University Faculty of Communication
onuroksuz@akdeniz.edu.tr

Date Received: 03.04.2020

Date Accepted: 30.05.2020

Date Published: 24.07.2020

<https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.713467>

Abstract

It can be said that continuous hate speech is produced intensely in daily life and is reproduced by sharing them on different media, especially on social media. In this study, the hate speech that is produced and circulated on Ekşi Sözlük (one of the most used social media platforms) is investigated. In this context, the title of “Syrian Refugees” on Ekşi Sözlük is determined as the sample of the study. Under this title, it is aimed to reveal how users express their prejudices, discontent, and intolerance, as well as comments that destroy coexistence, promote interference with the rights of others and injustice. For this purpose, 10% of the 3200 entries written under this title were chosen, and 320 entries under the Şükela Mode were categorised and analysed by the content analysis method. According to the findings of the study, it is concluded that the entries on the Ekşi Sözlük platform, which has the highest number of users among the “participant dictionary” networks, lead to the creation of hate speech for foreigners and immigrants and the dissemination of hate speech among users interactively.

Keywords: Communication, Social Media, Hate Speech, Ekşi Sözlük, Content Analysis.

Giriş

Nefret söyleminin günümüzde giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Nefret söylemlerinin bu denli yaygın olmasının nedeni öncelikle bireylerin toplumsallaşma süreci içerisinde belli bir önyargı sistemine sahip olmaları ve zihinlerindeki ayrıştırıcı fikirlerin mevcudiyetidir. Kendisi ile benzerlik göstermeyen; “öteki” olarak adlandırılan kişilere yönelik olarak ortaya çıkan ruh hali önyargı ve ötekileştirmeden beslenerek öfke, korku ve nefret olarak kendini göstermektedir.

Geleneksel medyada genellikle ima, abartma, kinaye, çarpıtma gibi dolaylı şekilde görülen nefret söylemleri; kullanıcıların aktif bir şekilde katılabildikleri sosyal medya gibi etkileşimli platformlarda hakaret, aşağılama, anlam yükleme, küfür gibi doğrudan biçimlerle yer almaya başlamıştır. Kimi kullanıcılarca ifade özgürlüğünün bir parçası veya “iç dökme” eylemi şeklinde nitelenen bu söylemler, sosyal ağların doğal bir parçası durumuna gelmiştir (Öztekin, 2015, s. 926). Bu anlayışın yaygınlaşmasına paralel olarak dünya çapında farklı gruplara ve bireylere yönelik nefret dilinin sosyal medyanın yayılım özelliği ile kolay ulaşım ve erişim imkanının olması, denetimsiz bir şekilde yayılmasının etkili olduğu söylenebilir.

İnternet ve sosyal medya ortamlarında kullanıcılara sunulan özgürlük ortamı, birey ve grupların hedef aldığı başka bir birey ya da gruplara karşı nefret içeren, ırkçı ve ayrımcı söylemlerini ve öfkelerini denetimsiz bir şekilde üreterek dolaşıma soktukları bir alana dönmüştür. Artık yüzbinlerce grup ve topluluk çeşitli nedenlerle bir araya gelerek örgütlenmektedirler. Bu örgütlenmeler içerisinde milliyetçi, ırkçı, ayrımcı, cinsiyetçi homofobik nefret söylemi üreten çeşitli örgütlenmeler de bulunmaktadır. Sosyal medya ortamlarındaki nefret söylemleri genellikle farklı etnik kökenden gelen göçmenlere, kadınlara, eşcinsellere yönelik nefret duyan kişi ve grupların ön yargılı eylemlerini kapsamaktadır (Doğu, 2010).

Bu çalışmanın amacı, nefret söylemi ve sosyal medya ilişkisini sosyal medya kullanıcılarının paylaşımları üzerinden incelemektir. Bu doğrultuda nefret söylemlerinin üretildiği bir sosyal medya platformu olan Ekşi Sözlük platformunda Suriyeli sığınmacılara yönelik üretilen nefret söylemleri araştırmaya temel oluşturmaktadır.

Nefret söylemi ile ilgili çalışmaların genellikle geleneksel medya ile sınırlı kaldığı göz önüne alındığında, nefret söylemi ve sosyal medya ilişkisini irdelemenin gelecekte yapılacak olan çalışma ve araştırmalara kaynaklık etmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Türkiye’de sayıları yaklaşık 4 milyona erişmiş olan Suriyeli sığınmacılara yönelik gerçekleştirilen nefret söylemlerinin, gündelik hayat içerisinde kullanım sıklığı ve erişim kolaylığı açısından gücü yadsınamayacak olan sosyal medya bağlamında ele alınıp incelenmesinin farkındalık sağlama bakımından ayrıca önem taşıdığı düşünülmektedir.

Bu bağlamda öncelikli olarak nefret söylemi ile ilgili temel kavramlar tanımsal çerçevede açıklanıp nefret söylemi çeşitlerine değinilerek nefret söyleminin inşasında sosyal medyanın rolü tartışılacaktır.

1. Nefret Söylemine İlişkin Kavramsal Çerçeve

1.1. Nefret ve Nefret Söylemi

Nefret söylemi kavramına geçmeden önce nefret kavramını ele almak yerinde olacaktır. Antik Yunancadaki nefret kavramının karşılığı “kedos”, Latince karşılığı “odium”, İngilizce karşılığı ise “hate” ya da “hatred”, Almanca karşılığı “hassen”, Fransızca karşılığı ise “haine” kelimeleridir (Ataman, 2012, s. 50). Türkçe’de kullanılan Arapça kökenli nefret kelimesi,

Türk Dil Kurumu (TDK)'ndaki tanıma göre “bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu” ve “tiksinme/tiksinti” anlamlarına ifade etmektedir (nefret tanımı, 2020).

Nefret kavramı ile ilgili tartışmalar ilk olarak 1986'da ABD'de beyaz bir grup öğrencinin siyahi bir kişiye karşı saldırgan hareketlerinin haberlerde yayımlanması ile başlamıştır. Zaman içinde ırk, din, inanç, ulusal köken, cinsel yönelim, engellilik durumu ve toplumsal cinsiyet rolleri de bu kapsam dahiline alınmıştır. 1980'lere kadar nefret kavramı bir nesneye yönelik düşmanlık hissi ve hoşlanmama şeklinde ifade edilirken, 1980'lerin ortalarına doğru herhangi bir bireyin, toplumun başka bireylerine yönelik inanç, cinsiyet, ırk gibi çeşitli özelliklerinden ötürü beslediği düşmanlık ve olumsuz hisleri içerecek şekilde tanımlanmaya başlanmıştır (Kınık, 2013, s. 2)

Nefret, korku, öfke, potansiyel olarak tehlike çoğunlukla tanınmayan fakat kişinin kendisine benzememesi ve farklı olması nedeniyle öteki olanlara karşı ortaya çıkmakta olan ruh şekli olarak tanımlanabilir (Karadeniz, 2012, s. 6). Nefret herkesin bildiği gibi olumsuzluk bildiren bir duygudur. İçinde incitici, saldırgan, yaralayıcı, fiziki, psikolojik ve sembolik şiddete yol açma riski taşıyan olumsuz ve potansiyel durumlar barındırır.

Duygusal bir davranış olarak değerlendirilen “nefret” durumlar, olaylar veya çevreler tarafından öğretilen; bakış açılarından etkilenerek olaylar karşısında ortaya çıkan duygu olarak ifade edilmektedir. Fakat nefret bir ideoloji çerçevesinde şekillendiği zaman, bireyler ve gruplar kendilerini ya da diğerlerini ideolojinin belirlediği bağlamda şekillendirmeye başlar (Çayır, 2010, s. 48). Böylelikle nefret; önyargı, ötekileştirme, ayrımcılık veya nefret söylemi gibi durumların meydana gelmesine sebep olmaktadır.

Birçok farklı disiplin tarafından tanımı yapılan inceleme nesnesi olarak nefret söylemine ilişkin yürütülen akademik çalışmaların genelinde araştırma yöntemi olarak içerik çözümlemesi ve söylem çözümlemesi tercih edilmiştir. Nefret söylemini konu edinen ve 2019-2020 yıllarında yapılmış olan en güncel çalışmalardan örnekler ise şu şekildedir: “Çalışma Yaşamında Ayrımcılık: LGBT+ Bireylere Yönelik Nitel Bir Araştırma” (Erdura ve Ozgunlub, 2019) başlıklı makalede aktif olarak çalışma hayatı içinde olan LGBT+ bireylerin cinsel yönelimlerinden dolayı ayrımcı davranışlarla karşılaşmış ve karşılaşmadıkları incelenmiş ve karşılaşıyorlarsa bunların neler olduğu ortaya çıkarılmıştır. “Kültürlerarası İletişim Bağlamında Nefret Söylemi ve Christchurch Kenti Cami Saldırıları Örnekleme Üzerinden Bir Söylem Analizi” (Akova ve Kantar, 2020) başlıklı makalede ise Yeni Zelanda'nın Christchurch kentinde yer alan Linwood ve Nur (Al Noor) camilerine 15 Mart 2019 tarihinde, Cuma namazı sırasında düzenlenen ve 51 kişinin yaşamını yitirmesine, onlarca kişinin de yaralanmasına sebep olan terör saldırıları sonucunda günümüzün küreselleşme eğilimini taşıyan ve kültürlerarası iletişim adına en büyük engeli oluşturan nefret söyleminin ele alınması amaçlanmıştır. Farklı bir mecra olarak değerlendirilebilecek online dijital oyunlar kapsamında nefret söyleminin nasıl yer aldığı “Dijital Oyunlarda Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil: Agar.io Örneği” (Öztekin ve Öztekin, 2020) başlıklı çalışmada incelenmiştir. Araştırmada gündelik hayatın pek çok alanında karşılaşılan nefret söylemi ve ayrımcı dilin online dijital oyunlardaki üretim ve dağıtım biçimleri ele alınmıştır. Dijitalleşmenin getirdiği yeni mecralar üzerinden nefret söylemine ilişkin yapılan çalışmalar bağlamında sosyal medya platformları da yine çalışmalarda değerlendirilen ortamlar olarak dikkat çekmektedir. “İnternet Sözlüklerinde Mekânsal Ötekileştirme Üzerine Bir Araştırma: Ekşi Sözlük'te Esenyurt Başlığı Örneği” (Söğüt, 2020) başlıklı makalede ise en popüler katılımcı sözlüklerden biri olan Ekşi

Sözlükte İstanbul'un Esenyurt ilçesine yönelik olarak ilçede yaşayan insanların nasıl ötekileştirme ve ayrımcılığa maruz kaldıkları araştırılmıştır. "Futbol Taraftarlığı ve Nefret Kavramlarının Marka Nefreti Kapsamında Ele Alınması: Ankaragücü Taraftarlarının Beşiktaş Nefreti" (Sabah Çelik, 2019) başlıklı makalede Ankaragücü taraftar gruplarının kendi takımlarını desteklemek için rakip takım karşıtı olarak kurdukları nefret söylemi sosyal medya hesapları üzerinden değerlendirilmiştir. Son olarak "Birlikte Yaşamak Mümkün Mü?:Okur Yorumlarında 'Suriyeli Sığınmacı' Söyleminin İnşası" (Bolgün ve Uçan, 2020) başlıklı makalede ise Suriyeli Sığınmacıların geri dönme ve Avrupa'ya geçme umutlarının tükenmesiyle birlikte, sosyal uyum açısından okurların web üzerinde yayınlanan haberlere yaptıkları yorumlar analiz edilmiştir.

Farklı disiplinler tarafından konu edinilen nefret söylemi ile ilgili halen üzerinde mutabakata varılmış ortak bir tanımlama mevcut değildir. 1997'de "Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi" tarafından kabul edilen nefret söylemi konulu 97(20) sayılı bir tavsiye kararında mevcut olan tanımlama, uluslararası seviyede yapılan ilk tanım olması açısından önem arz etmektedir. Bahse konu komite tarafından nefret söylemi, "ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan dinsel hoşgörüsüzlük dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayacak şekilde anlaşılmaktadır. Bu anlamda "nefret söylemi" muhakkak belirli bir kişiye veya gruba yönlendirilmiş yorumları kapsamaktadır" şeklinde ifade edilmektedir (Weber, 2009, s. 3). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ise nefret söylemi kavramını en geniş manasıyla; dini hoşgörüsüzlüğü de içermek üzere her tür hoşgörüsüzlükten kaynaklanmış olan, nefreti savunan, yayan, teşvik eden ya da teşvik etmeye sevk eden veya haklı çıkararak ifade biçimleri olarak tanımlanmaktadır (Karan, 2013, s. 95).

Cohen Almagor, nefret söylemini bir birey ya da grubu hedefleyen ve de bu bireylerin doğuştan sahip oldukları bir takım var olan ya da fark edilen niteliklerinden ötürü; düşmanca, ön yargıya dayalı ve art niyet içeren söylem olarak tanımlanmaktadır. (Cohen Almagor, 2011, ss. 1-2). Bu nefret söylemi, hedef alınan grupları taciz eden, sindiren, küçük düşüren, inciten, kişisizleştirilen, alçaltan, mağdur duruma düşüren ve bu gruplara yönelik gaddarlık ve duyarsızlığı teşvik eden bir gayeye sahiptir (İnceoğlu, 2013, s. 80).

Nefret söyleminin temelinde yabancı korkusu ya da düşmanlığı, ırkçılık, önyargılar, herhangi tarafı tutuma, ayrımcı davranma, bir din hakkında korku dolu düşünceler yaratma veya kötüleme gibi diğer konular bulunmaktadır (Alğan ve Şensever, 2010, s. 15).

Yukarıdaki tanımlamalardan çıkarılabilecek ortak payda, nefret söyleminin tahammülsüzlükten kaynaklanan bir dışavurum olduğudur. Nefret söyleminin temelinde yatan olumsuz duygu ve düşünceler toplumsal hayatın içinde yer almakta ve sürdürülmektedir. Nefret söyleminin hedefindeki kişi ya da gruplar ile ilgili oluşturulan bu olumsuz duygu ve düşünceler eğitim kitaplarında, aile içinde, okulda, metinlerde, gündelik kişiler arası iletişimde ve en önemlisi kitle iletişim araçlarında yayılmakta ve de nefret söylemi böylelikle normalleşmektedir.

1.2. Nefret Söylemi İle İlgili Kavramlar

1.2.1. Önyargı

Önyargı terimi İngilizce’de “prejudice” ya da “bias” kelimeleri ile ifade edilir. Bu iki kelimenin de kaynağı eski Fransızca’dır. Prejudice kelimesi Latince’de haksızlık ve adaletsizlik manasını taşıyan “prejudicium” veya “praejudicium” kelimeleri kullanılarak türetilmiştir. Diğer taraftan Bias kelimesinin kökenine baktığımızda Antik Grekçe’de nefret, düşmanlık, haksızlık ve zarar manasına gelen epikarsios kelimesine dayandığı görülmektedir; bu kelime daha sonra Latince’ye “bigassius” olarak geçiş yapmıştır (Ataman, 2012, s. 62).

Doğduğumuz günden bugüne kadar sosyal çevre vasıtasıyla öğrenmiş olduğumuz çoğunlukla da aile, tahsil hayatımız, medya, iş ve gündelik hayatımızda iletişim kurduğumuz bireylerden öğrendiğimiz- fikirler önyargımızın oluşumuna sebep olmakta ve zaman içerisinde bu fikirler doğrularımız olarak kabul edilmektedir.

1.2.2. Ayrımcılık

Ayrımcılık, köken itibariyle Latince “ayırma” manasında olan “discriminato” kelimesi ile tanımlanmaktadır. Sosyal Psikoloji disiplinde, bir kişinin yalnızca belirli bir gruba bağlılığı sebebiyle olumsuz tutum ve davranışlarla karşı karşıya kalması anlamına gelmekte ve önyargı ile kalıp yargıların davranışa dönüşmesi olarak ifade edilmektedir (Bilgin, 2003, s. 118).

Ayrımcılık, en basit şekli ile “adil olmayan davranış” anlamına gelmektedir. Bir gruba karşı sahip olunan olumsuz tutumlar sebebiyle, o gruba dâhil olan üye ya da üyelere karşı ortaya çıkan olumsuz davranışlardır. Nefret söyleminin temel unsurlarından biri olan ayrımcılık, mantıklı bir gerekçe olmaksızın nedensiz bir şekilde ve de bir kamu yararı bulunmaksızın bir kişiye daha farklı davranılmasıdır. Biz ve ötekiler arasında yapılan bir ayrımdır. Bu ayrım yalnızca geride bıraktığımız yüzyılda bile, hiçbir neden olmaksızın milyonlarca insanın acı çekmelerine sebep olmuştur (Yılmaz, 2013, s. 35).

Objektif ve makul bir sebebe dayanmaksızın farklı nitelik taşıyan kişilere karşı önyargı temelinde farklı muamele yapılması ayrımcılığı oluşturmaktadır. Bu tutum ve davranışlar, toplumsal bağlarla birlikte içinde yaşanan sosyal çevre tarafından bireylerin yaşam içerisinde öğrendikleri ile şekillenen zihinsel bir süreçtir. Bu süreç içerisinde ayrımcılığın önüne geçebilmek için ayrımcılığı meşrulaştıran sosyal medya alanları, dergi, gazete, televizyon, radyo gibi mecralarda kullanılan dil göstergelerindeki ifadelerin düzeltilmesine çalışılabilir.

1.2.3. Ötekilik

Nefret söyleminin temelindeki ötekilik bir dışlanma pratiğini işaret eder. En sabit haliyle “öteki” bireysel seviyede “ben olmayan”, toplumsal seviyede ise, “biz olmayan” şeklinde tanımlanabilir. Bununla beraber öteki, “biz” dışında her şeyi ifade ettiğinden, “biz”de mevcut olan bütün gizemli korkuların öznesidir (Yanikkaya, 2009, ss. 24-27).

Nefret söylemine ait açık bir emare, “ben/biz” algısı temelinde üretilmiş olmasıdır. “Ben, biz” genel manada ideoloji ve fikir akımı temelinde her tür iktidarın ve gücün sahipliğini temsil etmekte, “öteki ve onlar” da iktidar ve güç sahipleri tarafından önemsiz görülen, dışlanan ve aşağılanan yabancıları, çeşitli azınlıkları, eşcinseller gibi farklı cinsel eğilimleri olanları, fakir kesimleri ve toplum yaşamının dışına sürülmüş bütün grupları temsil etmektedir. Bireyin aidiyet hissettiği, kendini konumlandığı ve tanımladığı

kimliğe göre, kendinden farklı olan “ötekilerin” değiştiği görülmektedir. Fakat bazı zamanlarda bahse konu olan konumlandırma neticesinde bireyin yabancı düşmanlığı, türlü önyargılar, ırkçılık vb. sebeplerle kendinden farklı olan kişilerden nefret edebildiği görülmektedir (Aygül, 2013, s. 21).

1.2.4. Kalıp Yargı (Stereotip)

İlk kez Lippmann tarafından kullanılan bu terim, insanların kafalarında oluşan imgelere/imagelara işaret etmektedir. Kalıpyargı (stereotip), köken olarak “streos (sağlam, dayanıklı, katı)” ve “typos (karakter, nitelik, tip)” kelimelerinin bileşiminden meydana gelmektedir (Sürgevil, 2008, s. 117). Kalıp yargı, “diğer bireyleri ya da grupları” içine yerleştirdiğimiz “kategorileri” ifade etmenin yanı sıra “diğer bir bireyi veya bireyler gurubunu” tanımlayabilmek amacıyla da kullanılan kolaylaştırılmış betimsel kategorileri nitelemektedir. Kalıp yargıların sık sık hedefine maruz kalan kesimler; meslek grupları, cinsiyet, yaş, azınlıklar ve milliyetlerdir (Bilgin, 2003, s. 367).

Kalıp yargı ve önyargı kavramları birbirine yakın kavramlar olmasına rağmen, işlevsel ve tanımsal olarak birbirlerinden ayrılırlar. Kalıp yargı, bir grup hakkında zihinsel bir imaj olarak tanımlanmakta iken; “önyargı”, belli bir gruba mensup üyelere, bu gruba ait olmaları sebebiyle sergilenen negatif tutum şeklinde ifade edilmektedir (Sürgevil, 2008, s. 117). Örnek verilecek olursa; kendi memleketinin insanını iyi, güzel, zeki, kültürlü değerlendiren birinin başka bir memleketin insanını kötü, cahil, yobaz gibi olumsuz tutumlarla önyargılı bir tavır içerisinde değerlendirmesidir. Bilinçaltımıza yerleşmiş kalıp yargılar ise “erkekler ağlamaz”, “siyahlar uyuşturucu satarlar”, “beyazlar ırkçıdır”, “çingeneler gamsızdır” gibi olumsuzluk içeren kalıp yargılar olduğu gibi “Japonlar zekidir”, “Türkler misafirperver ve sıcakkanlı insanlardır” gibi yargılar da pozitif kalıp yargıların örnekleri arasındadır.

1.2.5. Çok Kültürlülük

Kymlicka’ya (1998, ss. 48-49) göre çok kültürlülük kavramı etnik bağlamının dışında, ötekileştirilmiş farklı sosyal grupları (özürlüler, geyler, işçiler, ateistler, kadınlar vb.) içine alan anlamsal genişlikte bir kullanıma işaret etmesinin yanı sıra etnik ve ulusal dinamiklerden kaynaklanan farklılıkları da ifade etmektedir. Bu bağlamda çok kültürlülük, farklı kültürlerin ve kültür gruplarının değerlerini tanıyan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dünyanın bir yanından başka bir yanına büyük göçlerin yaşanması ve kitle iletişim araçlarının olağanüstü bir gelişim göstermesi ve yaygınlık kazanması, kültür unsurunun etnik ve yerel durağanlığının büyük çapta dönüşüme girmesini sağlamıştır (Lull, 2001, s. 96). ABD, kuruluş yapısından dolayı dünyanın dört bir yanından gelen insanların birlikte yaşamlarını sürdürdüğü bir ülke özelliğine sahiptir. Bu duruma bağlı olarak ABD, çok kültürlülük olgusunun en yaygın şekilde varlık bulduğu düşünülen devletlerden biri olmasından ötürü çeşitli zamanlarda farklı politikalar denemiştir. 19. asrın son yıllarında, çok kültürlülük olgusunu tanımlamak için, farklı kültürlerin ortak bir potada kaynaşması anlamında “eritme potası (melting-pot)” ifadesi tercih edilirken, 1960’lı yıllardan itibaren “salata” ifadesi daha çok kullanılmaya başlanmıştır (Uluç, 2009, s. 116). Bu tabirin kullanılmasının nedeni, salatanın içerisinde bulundurduğu yiyeceklerin her birinin ayrı ayrı tadını korumasının yanında yiyeceklerin birleşmesiyle oluşan tadın daha lezzetli olmasıdır. Tıpkı bu örnekte olduğu gibi toplumdaki farklı kültürleri ötekileştirmek yerine bu farklılıklardan meydana gelen kültürel zenginlikten faydalanmak daha doğru olacaktır.

1.3. Nefret Söylemi Türleri

Nefret söylemleri hedef alınan gruplara göre sınıflandırılmıştır. Sınıflandırmada; Binark ve Çomu referans alınarak, nefret söylemleri, hedef grupların belirli karakteristik özellikleri çerçevesinde ele alınmıştır. Bu bağlamda nefret söylemi, altı ana başlık altında incelenebilir. Bunlar; inanç ve mezhep temelli nefret söylemi, ırk temelli nefret söylemi, cinsiyet temelli nefret söylemi, siyasal nefret söylemi, yabancılara ve göçmenlere yönelik nefret söylemi, engellilere ve çeşitli hastalıklara yönelik nefret söylemidir (Binark ve Çomu, 2012).

1.3.1. İnanç ve Mezhep Temelli Nefret Söylemi

Bu söylem türü, farklı din ve bir dine bağlı farklı mezhep aidiyetleri hedef alınarak oluşturulmaktadır. Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de bu söylemin çeşitli örneklerine sık sık rastlanılmaktadır. Ülkemizde inanç ve mezhep temelli nefret söylemi, İslamiyet haricindeki dinlerle birlikte başta Alevilik olmak üzere Sünnilik dışında kalan diğer mezheplere yönelik olarak da geliştirilmektedir (Binark ve Çomu, 2013, s. 210).

Toplumlarda egemen olan inançların ve mezheplerin diğer inanç ve mezhepler üzerindeki baskıları inanç temelli nefret söyleminin sınırları dahilindedir. Örneğin; Türkiye gibi nüfus çoğunluğu Müslüman olan bir ülkede Müslüman olan kesimin, farklı inançlara sahip kesim üzerindeki tahakkümü ve dönüştürücü tutumu inanç ve mezhep temelli nefret söylemi çerçevesinde çift yönlü bir bağlam olarak değerlendirilebilir.

1.3.2. Irk Temelli Nefret Söylemi

Nefret söylemi kastedildiğinde birçok ifade türünü içine alan bir kavramdan bahsedilmektedir. Bu kavramlardan biri olan ırk temelli nefret söylemi, gruplara ve kişilere yöneltilen nefretin bu kişilerin belirli ırka ait olmaları sebebiyle kışkırtılması sonucu oluşmaktadır (Weber, 2009, s. 73).

Kalıtımsal farklılıklarla şekil alan ırkçılık, geçmiş dönemlerden zamanımıza aktarılan kalıplaşmış ve önyargılı fikirlerin tesiriyle günümüzde daha kompleks bir yapıya bürünmüştür. Zaman içerisinde kalıtsal niteliklerden uzaklaşan ırkçılık olgusunu, anti-semitizm, etnik-merkezcilik, kültürel dışlama ve hatta göçmen karşıtlığı gibi sosyal dışlamacı tavır ve davranışlardan ayırmak zorlaşmaktadır. Temelini büyük oranda sömürge tarihinden alan ırkçılık, ilk haliyle insanlar arasında hiyerarşik bir yapılanma oluşturarak ucuz işgücünün kaynağı olan köleliği meşrulaştırmak için kullanılmıştır (Yılmaz, 2008, ss. 13-14).

İrkçi nefretin düşünce ve söylemlerinin kaynağı, toplumsal bilinç oluşumu çerçevesinde medyadır. Medya “ötekilere” yönelik toplumsal önyargıları ve alıpyargıları tekrar tekrar gündeme getirerek doğallaştırmakta ve sıradanlaştırmaktadır. Geleneksel medyada yer alan ırkçı düşüncelerin sunuluş biçimlerinde ciddi boyutta nefret söylemleri yer almaktadır. Bunun yanı sıra daha rahat bir ortam sunmasıyla sosyal medyada yer alan ırk ve etnik temelli üretilen nefret söylemleri, toplumdaki çeşitli grupları hedef gösterme ve ötekileştirme potansiyelini daha fazla barındırmaktadır.

1.3.3. Cinsiyet Temelli Nefret Söylemi

Genel olarak heteroseksüel cinsel kimliğin dışında diğer cinsel kimlikler ile kendini tanımlayan kişileri hedefleyen nefret söylemi türüdür. Bu söylem türü lezbiyen, biseksüel, gey, travesti ve transseksüelleri hedeflemekte ve bahsedilen cinsel kimlikleri

“sapkın”, “iğrenç” olarak damgalamaktadır (Binark ve Çomu, 2013, s. 209). Medyada LGBTİ (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks) bireylere yönelik haberler genellikle cinsellikle bağdaştırılarak, bu bireylerin cinsel yönelimlerine ilişkin ötekileştirici kalıpyargılar ve önyargılar ön plana çıkartılarak verilmektedir.

Cinsiyetçi nefret söylemi kelimesiyle ifade edilmek istenen sadece LGBTİ'ye yönelik nefret içerikli söylem değildir. Aynı zamanda toplumun erkeğe ve/veya kadına atfettiği birtakım rollerin, davranışların ve düşünce kalıplarının dışına çıkılması sonucunda ortaya çıkan kadınlara yönelik nefret söylemini de bu kategoride değerlendirilebilir. Bu tarz nefret söylemlerinde toplumların geleneksel değer yargıları ve ahlak anlayışı etkili olabilmektedir. Kadın yaşadığı toplumun geleneksel kalıplarına ters düştüğü anda nefret söylemine maruz kalabilmektedir.

1.3.4. Siyasal Nefret Söylemi

Genellikle siyasi figürler çerçevesinde şekillenen politik görüşlere ve bahse konu fikirlere sahip olan, bu fikirlere yakınlık hisseden bireylere karşı gösterilen nefret söylemi için kullanılan bir tanımlamadır. Bu nefret söylemi; “siyasal bir düşünceyi ve bu düşüncenin takipçilerini hedef alan nefret söylemidir. Bazen bir ideolojinin tamamını, bazen yalnızca bir veya birkaç siyasi partiyi, bazen ise çok daha küçük grupları hedef alabilmektedir.” (Binark ve Bayraktutan, 2013, s. 85).

1.3.5. Yabancılara ve Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi

Yabancıları, göçmenleri ve farklı etnik grupları hedef alan nefret söylemi türüdür. Dünyada ve Türkiye’de ekonomik sebeplerle ortaya çıkan işsizlik vb. durumlarda sıkça karşılaşılan bu söylem türü aynı zamanda ırkçı yaklaşımlardan da beslenebilmektedir. Özellikle farklı etnik gruplar toplum içinde endişe, kaygı, korku sebebi şeklinde gösterilmekte ve “düşman” gibi lanse edilmektedir (Binark ve Çomu, 2013, s. 209).

Yabancılar ve göçmenler çoğunlukla farklı etnik gruplardan olduklarından buldukları yerlerin sakinleri tarafından yoğun şekilde nefret söyleminin nesnesi haline getirilebilmektedirler. Nefret söyleminin altında yatan “öteki” kavramının Latince olan “alius”un, İngilizcede yabancı anlamına gelen “alien” kelimesinin kökü olması da bunu göstermektedir. Sonradan gelen “yabancı”, tanıdık olan “biz-lik çadırı”nın dışındadır, kolayca fark edilebilir ve pek çok özelliği üzerinden yadırganabilir. Yabancı ve göçmenin ayırt edilmesinin her üretimi, grubun benlik algısını daha da kuvvetlendirmektedir (Bilge, 2016, s. 4).

1.3.6 Engellilere ve Çeşitli Hastalıklara Yönelik Nefret Söylemi

Bireylerin sahip oldukları ya da olmadıkları bedensel ve zihinsel özelliklerinden dolayı ve bazı hastalıklara sahip kişilerin nefret söyleminin hedefi haline gelmeleriyle ortaya çıkmaktadır.

Çoğunlukla engellilere acıma şeklinde başlayan ötekileştirme, fiziksel ve zihinsel engellilerin toplumun “normal” kabul ettiği diğerlerinden farklarına dayanan bir nefret söylemine dönüşmektedir. Aynı şekilde söylem, HIV pozitif gibi birtakım hastalıkları yaydığına inanılan eşcinseller gibi farklı gruplardan nefret edilmesine yol açmakta, böylelikle kendisini birçok kez üretme imkânı bulmaktadır (Bilge, 2016, s. 5).

1.4. Nefret Söylemi İnşasında Medyanın Rolü

Toplumlara her türlü bilgiyi aktarma görevi üstlenen medyanın nefret söylemi oluşturmada önemli bir etkisi vardır. Bireyler medyada sunulan imgelerden

faydalanarak içerisinde buldukları toplumdaki sosyal gerçeklerle birlikte yaşananları değerlendirebildikleri için medyanın yönlendirmesine açıktırlar. Medya kullanmış olduğu söylem ve dille “ortak duygu”yu yönlendirerek zihni anlam haritalarının oluşmasına katkıda bulunmaktadır (Talimciler, 2012, s. 252). Bu nedenle iktidar ve güç odaklarının ilgisine her daim mazhar olmaktadır.

Toplumsal anlamda iktidarın ve seçkin grupların sözcüsü olan gazetecilerin haber kaynakları ile bağlantıları, haberleri sunumları, haberlerin üslubu, atılan başlıkların tarzı, yaptıkları alıntılar haberlerdeki anlamı ve fikirleri meydana getiren söylemin öğeleridir (İnceoğlu, 2012, ss. 23-24). Söylemin oluşmasında dili kullananların rolü yadsınamayacak kadar önemlidir. Seçilen sözcükler, konuşma şekli, anlatımı, sözcük öbekleri, cümle kurma yetileri söylemin oluşmasında etkilidir (İnceoğlu ve Çomak, 2009, s. 35). Egemen söylemlerin bir ürünü olan haber ise egemen ideolojinin “biz”lik tanımından hareketle “biz” ve “öteki” ikilemini meydana getirir; olumsuz ve alaycı ifadeler, hakaret, küfür, aşağılama kullanarak ötekileştirilen grupları devlet güvenliğini tehdit eden “potansiyel risk ve tehdit saçan öcüler” gibi gösterir; toplum içindeki “öteki”ne karşı beslenen nefret suçları ve önyargıları tahrik eder. Medya, bilhassa çatışma ve kriz zamanlarında nefreti öteki'lere karşı yönlendirir; linç ve cinnet ortamı ve atmosferi yaratmaya çalışır ve doğal olarak bu ortam meşrulaştırılarak içselleştirilir (İnceoğlu ve Sözeri, 2012, s. 24).

Egemenin elinde bir güç unsuru olarak bulunan medya yüzbinlerce kişiye ulaşabilmesinden dolayı toplumlarda daha da yaygınlaşan nefret söylemine aracılık etmektedir. Medya bunu üstü kapalı bir şekilde yaparak cinsiyetçi, homofobik, ırkçı, yabancı düşmanlığı gibi nefret söylemleri üretmekte, dolaşıma sokmakta ve nefret söyleminin sıradan hale gelmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

1.4.1. Nefret Söylemi ve Geleneksel Medya

Geleneksel medya araçlarındaki yazılarda ve söylemlerde medyaya sahip olanların, yönetenlerin ya da reklam veren kurumların menfaatleri ön planda tutulmaktadır. Toplumda azınlıkta kalan kesim, muhalefet yapan veya ikincil durumda olan gruplar, medyada yeterli seviyede yer bulamamaktadırlar. Medya kimi zaman söylemsel şiddeti kullanarak toplumdaki öfkeyi ve nefret duygularını üreterek ötekilere karşı yöneltilmesine neden olabilmektedir (Çoban, 2009, s. 64).

Kayaya göre (Kaya, 2005, ss. 89-93) ise toplumun genel tutumunu yansıtan geleneksel medyada, medya profesyonelleri tarafından gerçekleştirilen içerik üretimleri bazen bazı hedef grupları ötekileştirerek nefret söyleminin yeniden üretilmesine ve yaygınlaşmasına neden olabilmektedir. Medya bu ötekileştirmeyi sürekli olarak üreterek “biz” dışında kalan tüm grupları dışlamaktadır. Haber metinlerinde uygulanan söylem analizleri gerek haber konularının ve görsellerin seçiminde gerekse atılan başlıklarda, cümle kuruluşlarında ve kelime seçimlerinde ilgili nefret söyleminin nasıl inşa edildiğini göstermektedir. Geleneksel medya ekonomik ve siyasal amaçları doğrultusunda ve hedef kitlesini memnun etmek kaygısıyla hareket ederek kendi söylemini oluşturmaktadır.

1.4.2. Nefret Söylemi ve Sosyal Medya

Geleneksel medyanın nefret söylemini üretim şekliyle sosyal medyadaki nefret söyleminin üretim şekli arasında kuvvetli bir bağ bulunmaktadır. İletişim teknolojilerinde son yıllarda yaşanan gelişmeler internetin yaygınlaşarak hayatımızın bir parçası haline gelmesini hızlandırmıştır. Zaman ve mekana bağlı olmadan tek taraflı enformasyon akışının kırıldığı sosyal medya ortamları internet veri tabanlı olduğundan dolayı üretilen

bir mesaja anında tüm dünya tarafından erişilebilmektedir. Günümüzde artık internet kullanıcısı olan bireyler potansiyel bir şekilde nefret söyleminin üretimine dâhil olup, zaman ve mekan algısını kırarak sosyal medya mecralarında hızlı ve kolay dağıtımına aracılık edebilmektedirler.

İnternet tabanlı hazırlanan nefret söylemi içerikleri saniyeler içerisinde milyonlarca insana ulaşabildiğinden dolayı sosyal medya mecralarında üretilen söylemlerin takibi ve cezalandırılması oldukça zordur. Bu sebepten dolayı gruplar kendilerini gizleyerek ve sahte profiller kullanarak nefret söylemlerini hızla inşa etmektedirler.

Yeni medya ortamlarını geleneksel medyadan farklı kılan dijitallik, etkileşimsellik, hipermetinsellik, yayılım ve sanallık ve multimedya biçimselliği gibi özelliklerden dolayı yeni medyada dolaşıma sokulan homofobik, transfobik, heteroseksist cinsiyet, ırkçı, yabancı düşmanı, etnik milliyetçi ve ayrımcı gibi nefret söylemleri daha yaygın, doğal, daha kolay erişilebilir, üretilebilir ve daha sıradan olarak oluşmaktadır. Böylece her türlü ayrımcı ve dışlayıcı söylemler zaman içerisinde toplumdaki farklı kimlikleri ve varoluş pratiklerini ötekileştirmekte, hatta bunun yanında yok edici eylemlere, başka bir deyişle nefret suçlarına dönüşebilmektedir (Binark, 2010, ss. 11-26).

Günümüzde ise artık geleneksel medyanın gündem belirleme gücünü elinden alan sosyal medya bireylere nefret söylemi kavramlarını zaman ve mekandan bağımsız olarak tartışma olanağı sağlamaktadır. Geleneksel medya mecraları bir mülkiyet yapısına sahip olduğundan dolayı devlet tarafından denetim süzgecinden geçirilmesine karşın sosyal medya mecraları bireylerin kendilerini kontrolsüzce ve sınırsızca “özgür” bir biçimde ifade etmesine olanak tanımaktadır. Bu noktada da sosyal medyada nefret söylemi hızla yaygınlaşmaktadır.

2. Yöntem

Bütün araştırmalarda olduğu gibi araştırmanın yürütülebilirliği açısından yöntem önem taşımaktadır. Araştırmada referans alınan içerik analizi yöntemi; verileri özetleyerek anlamlı hale getiren bir analiz yöntemidir. Psikoloji, sosyoloji, tarih, edebiyat, gazetecilik gibi birçok alanda kullanılan bu analiz yöntemi davranışları doğrudan doğruya gözlemlemek yerine sembolik davranışlar ya da metinler üzerinden çözümlenmeye dayanmaktadır (Öğülmüş, 1991, s. 213). İçerik analizi yöntemi çalışma sorununun ve araştırma amacının ortaya konulması, araştırma nesnelere seçilmesi, araştırma zamanının belirlenmesi, varsayımların oluşturulması, değişkenlerin somutlaştırılması, sınıflandırmaların yapılması, örneklemin tanımlanması, ön kodlama, kodlama ve sonuçların yorumlanması aşamalarını kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, ss. 242-266).

Araştırmada, belirlenen kriterler çerçevesinde “katılımcı sözlük” ağları arasında en çok kullanıcı sayısına sahip olan Ekşi Sözlük platformunda “Suriyeli Sığınmacılar” başlığı altında yer alan 3200 entry'nin¹ %10'u amaçlı örneklem yöntemi ile seçilerek çalışmaya dâhil edilmiş ve bu kapsamda şükela modu² altındaki 320 entry incelenmiştir. Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret söylemini kategorileştirmek amacıyla veriler kodlama cetveli ile sistematize bir şekilde toplanmış ve SPSS programıyla bir araya getirilerek bulgulara ulaşılmıştır.

Kodlama cetveli oluşturulurken “Entry’de nefret söylemi hangisidir?” sorusu altındaki kategoriler nefretsoylemi.org’un “Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil Eylül-Aralık 2013 Raporu”ndan (Aslan, Gelişli ve Barak, 2013, s. 3) ve “Yeni Medyada Nefret ve Ayrımcı

Söylem: Gazetelerin Twitter Hesapları Üzerine Bir Analiz” (Karaduman ve Akbulutgiller, 2015, s. 374) makalesinden yararlanılmıştır. Aynı zamanda “Konu ile ilgili nasıl yorum yapılmıştır?” sorusu altındaki olumlu, olumsuz, nötr kategorileri ise (Pandır, Efe ve Paksoy, 2015, s. 10) “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi” makalesinden yararlanarak oluşturulmuştur.

3. Bulgular ve Yorum

Suriyeli sığınmacılara yönelik gerçekleştirilen nefret söylemini incelemek amacıyla Ekşi Sözlük bağlamında gerçekleştirilen çalışmada içerik çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Ekşi sözlük içinde “Suriyeli Sığınmacılar” başlığı ile sınırlandırılan çalışma, amaçlı örneklem yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma “Suriyeli Sığınmacılar” başlığı altında yer alan 3200 entry’nin %10’u çalışmaya dahil edilerek şükela modu altındaki 320 entry ile de örneklem sınırlandırılmıştır. Analiz için veriler kodlama cetveli aracılığıyla sistematize bir şekilde toplanarak SPSS programıyla bir araya getirilmiştir. Elde edilen veriler analiz edilerek bulgulara ulaşılmıştır.

3.1. Entry’lerin Paylaşım Dili

Tablo 1: Entry’lerin Paylaşım Dili

Entry Paylaşım Dili	Sayı	Yüzde
Türkçe	319	99,7
Hem Türkçe Hem İngilizce	1	0,3
Toplam	320	100

Entry’lerin paylaşım dilinin analiz edildiği frekans tablosuna bakıldığında %99,7’sinin Türkçe, %0,3’ünün hem Türkçe hem İngilizce olarak paylaşıldığı görülmektedir. Paylaşım dilinin en çok Türkçe olduğu görülmektedir.

3.2. Entry’lerin Kelime Sayısı

Tablo 2: Entry’lerin Kelime Sayısı

Entry Kelime Sayısı	Sayı	Yüzde
1-10	12	3,8
11-20	23	7,2
21-30	22	6,9
31-40	26	8,1
41-50	20	6,3
51 ve üzeri	217	67,8
Toplam	320	100,0

Entry’lerin kelime sayılarına bakıldığında en çok 51 ve üzeri (%67,8) en az ise 1-10 kelime arası (%3,8) paylaşım yapıldığı görülmektedir. Entry’lerin genel kelime dağılımları incelendiğinde, %8,1’inin 31-40, %7,2’sinin 11-20, %6,9’unun 21-30, %6,3’ünün 41-50 kelime aralığında paylaşıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

3.3. Entry’lerin İçeriği

Tablo 3: Entry’lerin İçeriği

Entry İçeriği	Sayı	Yüzde
İstismar	100	31,3
Güvenlik	98	30,6
Ekonomik	92	28,8
Politik	89	27,8
Barınma ve Beslenme	71	22,2

Entry İçeriği	Sayı	Yüzde
Çevresel	62	19,4
Psikolojik	60	18,8
İstihdam ve İş	33	10,3
Sağlık	32	10,0
Eğitim	23	7,2
Dini	11	3,4
Kültürel	10	3,1
Dil	4	1,3
Diğer	38	11,9

*Satır yüzdeleri hesaplanmıştır.

İçerik analizine tabi tutulan entry'ler içeriği açısından incelendiğinde en çok istismar içerikli (%31,3) en az ise dil içerikli (%1,3) paylaşımların olduğu ortaya çıkmıştır. Entry'lerin %30,6'sı güvenlik içerikli, %28,8'i ekonomi içerikli, %27,8'i politik içerikli, %22,2'si barınma ve beslenme içerikli, %19,4'ü çevre içerikli, %18,8'i psikolojik içerikli, %10,3 'ü istihdam ve iş içerikli, %10'u sağlık içerikli, %7,2's, eğitim içerikli, %3,4'ü dini içerikli, %3,1'i kültürel içerikli, %1,3'ü dil içeriklidir. Entry'ler içerik açısından kategorilendirilip değerlendirildiğinde belirtilen kategoriler içerisinde değerlendirilemeyen, içeriğin %11,9'unu oluşturan entry'ler ise diğer kategorisinde yer almaktadır.

Yukarıda da belirtildiği üzere Entry'ler içeriği açısından değerlendirildiğinde en çok istismar içerikli nefret söylemine yönelik paylaşımlar olduğu görülmüştür. Örnek verilecek olursa;

paradise garden: "bir kaç ay önce taksim'de malum yeni alt geçidimizin orada otobüs beklerken elimdeki poşete 7 yaşlarında suriyeli bir çocuk asılmıştı. doğal olarak hiç beklemediğimden bir hayli korkup tepki veremedim. bizim bu hümanist yardımsever insanlar var ya hani! heh işte onlardan hiçbiri lan oğlum bırak deyip yardım etmedi. öylece seyretti. neyse ki sonradan genç bir çocuk bağırdı da velet korkup bıraktı. sonuç olarak alın evinizde besleyin o kadar meraklıysanız. he yarın öbür gün ananızın çantası çalındığında, ablanız taciz edildiğinde ağlamayın."

3.4. Entry'lerde Sözü Edilen Konu/Olay

Tablo 4: Entry'lerde Sözü Edilen Konu/Olay

Sözü Edilen Konu/Olay	Sayı	Yüzde
Suriyeli Sığınmacıların Geneline Yönelik/ Toplumsal Suriyeli	301	94,1
Toplumsal Suriyeli Sığınmacı/Bireysel	19	5,9
Toplam	320	100

Entry'ler içerisinde sözü edilen konu ya da olaylar incelendiğinde paylaşımların %94,1'inin Suriyeli sığınmacıların geneline yönelik olarak ele alındığı görülürken, paylaşımların %5,9'u ise Suriyeli sığınmacıları bireysel olarak ele almıştır. Diğer bir deyişle Suriyeli sığınmacılara yönelik içerikler bireysellikten ziyade toplumun geneline işaret eden nefret söylemlerini oluşturmaktadır.

Suriyeli sığınmacıların geneline yönelik nefret söylemlerine örnek verilecek olursa;

*emriiflexx: "uzuncayir metrobus duraginin oradaki kopruya coreklenmis bu ibneler. her yer pislik icinde. kokudan yanlarına yanasilmiyor. zaten. bir an once s*ktir olup gitmeleri gerek bu topraklardan. ulkede bu kadar ac olan gecim sikintisi yasayan dilenmekten utanarak*

*acликтan olen vatandasim varken, bunlara yagmurlu havada su vermem arkadas. s*ktirsin gitsinler. evet bu konuda irkciyim hemde sonuna kadar..."*

3.5. Entry'lerde Sözü Edilen Konu/Olay Deneyimlenmiş Midir?

Tablo 5: Entry'lerde Sözü Edilen Konu/Olay Deneyimlenmiş Midir?

Deneyimlenme Durumu	Sayı	Yüzde
Kaygısal	254	79,4
Deneyimlenmiş	66	20,6
Toplam	320	100

Entry'ler içerisinde sözü edilen konu ya da olayın "birebir yaşanmış veya tecrübe edilmiş durumlara istinaden mi" yoksa "kaygısal düşüncelerin ifadesi olarak mı" yer aldığına dair gerçekleştirilen frekans analizi sonucunda konunun/olayın kaygısal boyutta ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır. Entry'lerde sözü edilen konu ya da olayların %79,4'ünün kaygısal olduğu görülürken, deneyimlenmiş konu ya da olayların %20,6 olarak paylaşıldığı görülmektedir.

3.6. Kaygıların Temeli ve İlişkilendirildiği Konular

Tablo 6: Kaygıların Temeli ve İlişkilendirildiği Konular

Kaygıların Temeli	Sayı	Yüzde
Güvenlik	87	33,9
Ekonomik	56	21,8
Sosyokültürel	41	16
Diğer	116	45,1

*Satır yüzdeleri hesaplanmıştır.

Kaygıların temelini odaklanıldığında kategoriler içerisinde en çok güvenlik (%33,9) konusunda, en az ise sosyo-kültürel (%16) konularda endişe duyulduğu görülmektedir. Ekonomik temelli kaygılar %21,8 oranında iken ekonomik, güvenlik ve sosyo-kültürel alanların haricinde kaygı duyulan diğer konular ise içeriklerin %45,1'ini oluşturmaktadır.

Güvenlik temelinde Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak çatışmalar, adli suçlar, sınır ihlalleri gibi konular görülmektedir. Güvenlik ile ilgili abartılı ifadeler de göze çarpmaktadır. Bunlardan biri şu şekildedir:

nickdedigin: "Türkiye'yi de diğerleri gibi terör yuvası haline getirmek ve parçalamak için sistematik olarak uygulanan ortadoğu projelerinden biridir."

3.7. Konu ile İlgili Yapılan Yorum Türleri

Tablo 7: Konu ile İlgili Yapılan Yorum Türleri

Yorum Türü	Sayı	Yüzde
Olumsuz	304	95
Yansız/Nötr	16	5
Toplam	320	100

Entry yazarının konuya yada olaya karşı tutumunu irdelemek amacıyla içerikler olumlu, olumsuz ve yansız/nötr olmak üzere üç seçenekte incelenmiştir. İnceleme sonucunda entry'lerin en çok olumsuz (%95) en az yansız/nötr (%5) bir tutumla yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen 320 entry içerisinde hiç olumlu yaklaşım söz konusu olmamıştır.

3.8. Olumsuz Metin İçerikleri

Tablo 8: Olumsuz Metin İçerikleri

Metin İçerikleri	Sayı	Yüzde
Varlıklarını toplumsal karmaşa nedeni olarak görme	152	49,8
Doğrudan olumsuz kelime/ifade kullanımı	106	34,9
Çağrışım yolu ile olumsuz ifade kullanımı	85	27,8
Varlıkları hakkında muhalif/düşmanca görüşler	61	20,1
Ekonomik külfet, işsizlik, fiyat/kira artışı nedeni gösterme	55	18,2
Tanımlamada ırkçı ifadeler	31	10,2
Diğer	18	5,9
Ülkelerine geri dönmeleri için olumsuz öneri sunan	13	4,3

*Satır yüzdeleri hesaplanmıştır.

Paylaşımların büyük bir çoğunluğunu oluşturan olumsuz metin içeriklerine odaklanıldığında en çok “varlıklarını toplumsal bir karmaşa nedeni olarak görme” (%49,8) ifadesi yer bulurken en az ise “ülkelerine geri dönmeleri için olumsuz öneri sunan” (%4,3) görüşler yer almaktadır. Diğer olumsuz metin içerikleri ise şu şekildedir: “Doğrudan olumsuz kelime/ifade kullanımı” (%34,9), “çağrışım yolu ile olumsuz ifade kullanımı” (%27,8), “varlıkları hakkında muhalif/düşmanca görüşler” (%20,1), “ekonomik külfet, işsizlik, fiyat/kira artışı nedeni gösterme” (%18,2). Olumsuz metin içeriği ifadeleri kategorilerinde değerlendirilemeyen %5,9 entry ise diğer kategorisi içinde yer almaktadır.

Analizi yapılan 320 entry içerisinde Suriyeli sığınmacılara yönelik “varlıklarını toplumsal karmaşa nedeni olarak görme” potansiyeli barındıran nefret söylemlerinden birine örnek verilecek olursa;

kasar yaza: “bu adamlarla sorunumuzun nedeni asla ırkçılık filan değil. böyle düşünenler ilk önce ayrılın. savaştan kaçıp gelenlere olabilecek en iyi misafirperverliği gösteririz lakin; bu adamlar bu ülkeye minettar olacaklarına, ülkeye zarar veriyolar. burda resmen gangsterleşme niyetindeler. hırsızlık yapıyolar, kadınlara kızlara yiyecek gibi bakıyolar, yol kesiyolar. eminim sınıra yakın yerlerde durum daha vahimdir. bundan dolayı artık gitmeleri gerektiğini düşünüyorum.”

3.9. Yansız/Nötr Metin İçerikleri

Tablo 9: Yansız/Nötr Metin İçerikleri

Metin İçerikleri	Sayı	Yüzde
Sığınmacı sorununun her iki tarafına da eşit olarak yer veren	5	35,7
Sığınmacılar ile ilgili gerçek dışı yorumlara ve negatif/ırkçı bir dile yer vermeyen metinler	5	35,7
İlave bir yorum olmaksızın sığınmacılarla ilgili gerçekleri, bilgileri aktaran	4	28,6
Diğer	1	7,1

*Satır yüzdeleri hesaplanmıştır.

Yansız/Nötr metin içerikleri incelendiğinde “sığınmacı sorununun her iki tarafına da eşit olarak yer veren” (%35,7) ve “sığınmacılar ile ilgili gerçek dışı yorumlara ve negatif/ırkçı bir dile yer vermeyen metinler” (%35,7) eşit oranda yer alırken en az ise “ilave bir yorum olmaksızın sığınmacılarla ilgili gerçekleri, bilgileri aktaran” (%28,6) metinlere ulaşılmıştır. “ilave bir yorum olmaksızın sığınmacılarla ilgili gerçekleri, bilgileri aktaran”, “sığınmacı sorununun her iki tarafına da eşit olarak yer veren”, “sığınmacılar ile ilgili gerçek dışı

yorumlara ve negatif/ırkçı bir dile yer vermeyen metinler” içerisinde yer almayan yansız/nötr metin içerikleri ise diğer (%7,1) kategorisi altında değerlendirilmiştir.

3.10. Entry’lerde Hedef Gösterilme Durumu

Tablo 10: Entry’lerde Hedef Gösterilme Durumu

Hedef Gösterilme Durumu	Sayı	Yüzde
Hedef gösterilme var	315	98,4
Hedef gösterilme yok	5	1,6
Toplam	100	100

Entry’lerde paylaşılan metin içeriklerinin büyük bir çoğunluğunda hedef gösterilme (%98,4) söz konusu iken içeriklerin %1,6’sında hedef gösterilmemiştir.

3.11. Entry’lerde Hedef Gösterilenler

Tablo 11: Entry’lerde Hedef Gösterilenler

Hedef Gösterilenler	Sayı	Yüzde
İrk	239	75,4
Erkekler	25	7,9
Çocuklar	24	7,6
Aileler	24	7,6
Kadınlar	11	3,5
Diğer	7	2,2
Gençler	6	1,9
Yaşlılar	1	0,3

*Satır yüzdeleri hesaplanmıştır.

Entry’lerde kimlerin hedef gösterildiğini ölçümlemeye yönelik olarak oluşturulan 8 kategori içinde veriler analiz edildiğinde en çok ırk olarak (%75,4) yani toplumun bütününe hedef gösterme sonucu görülmektedir. En az hedef gösterilenler ise yaşlılar (%0,3) ve gençlerdir (%1,9). Diğer hedef gösterilenler ise; %7,9 erkekler, %7,6 çocuklar ve aileler, %3,5 kadınlar olarak sıralanmaktadır. Kategoriler dışında başka hedef gösterilen diğer %2,2’lik kısmı 7 tane entry oluşturmaktadır.

Entry’lerde hedef gösterilen ırk’a (toplumun bütünü) yönelik olarak üretilen nefret söylemlerinden biri şu şekildedir:

extranonino: “geri postanlanması gereken virüslerdir. istanbul’da özellikle aksaray ve fatih bölgesinde her yeşillik ve köprü altında bunlar, trafik ışıklarında bunlar, leş gibi üstleriyle metrolarda bunlar. kendileri yetmiyormuş gibi hastalıklarıyla beraber geldiler ve kuruttuğumuz hastalıklar geri geldi. araplarla geçirdiğim bir yazdan zaten sevmezdim iyice tiksindim milletten. istanbul’un anasını ağılattılar ve görünen o ki daha da beter edecekler. milletin zaten canı burnunda bir de bunlar tuz biber ekiyorlar, yetmiyormuş gibi çete gibi her yere çöreklenmeye çalışıyor lanet herifler.”

3.12. Entry’lerde Ayrımcılık

Tablo 12: Entry’lerde Ayrımcılık

Ayrımcılık İfadesi	Sayı	Yüzde
Ayrımcılık var	232	72,5
Ayrımcılık yok	88	27,5
Toplam	320	100

İncelenen entry'ler arasında ayrımcı ifadeler yer verilip verilmediğini ölçülemeye yönelik analizin sonucunda içeriklerin büyük bir çoğunluğunda (%72,5) ayrımcı ifadelerin bulunduğu %27,5'inde ise ayrımcı ifadelerin yer almadığı görülmektedir.

Suriyeli sığınmacılar başlığı altında ayrımcılığın var olduğu entry'lerden biri şu şekildedir:

bubez laab: "(bkz: ırkçı değilim ama araplar türkiye'ye gelmesin) şaka lan şaka mevzubahis araplar olunca gayet de ırkçiyım. sevmiyorum arkadaş bi milleti, dilini, kültürünü sevmiyorum. zorla mı kardeşim?"

3.13. Entry'lerde Önyargı

Tablo 13: Entry'lerde Önyargı

Önyargı İfadesi	Sayı	Yüzde
Önyargı var	294	91,9
Önyargı yok	26	8,1
Toplam	320	100

Entry'ler de sözü edilen konunun veya olayın ön yargısal ifadeler ile dile getirilip getirilmediğine bakıldığında içeriklerin büyük bir çoğunluğunda (%91,9) önyargı ifadeleri göze çarpmaktadır. Olayın ya da konunun ifade edilmiş biçiminde önyargı içermeyen üsluplar ise içeriklerin %8,1'ini oluşturmaktadır.

Suriyeli sığınmacılar başlığı altında önyargının var olduğu entry'lerden biri şu şekildedir:

kup tuz: "geçen gün kapımıza gelip, valide hanıma çamaşır makinemizi kullanmayı sormuslar. şuan meşgulüz diye geçirdi kadın. ayrıca tanıdık simalar vs bile değilken bu ne yürektir. asıl olaykullandırmamak değil, alıştırmamak. (hazıra) sorunları var ise direkt muhtar,a belediyeye veya kimse bunlardan sorumlu onlara gitmelidir. bir ara suriyeli sığınmacılar güneş gözlüğü istiyor diyorlardı da biz asparagas sanıyorduk. izmir'e de heryere dolmuşlar. çalışma izinleri de çıktı, nerdeyse benden çok hakları ve devlet güvenceleri var, (ben gss ödüyorum ve bilimum vergi veriyorum) başımıza bunları bela edenlerin her yerine..."

3.14. Entry'lerin Nefret Söylemi Kategorisi

Tablo 14: Entry'lerin Nefret Söylemi Kategorisi

Nefret Söylemi Kategorisi	Sayı	Yüzde
Yabancılara ve göçmenlere yönelik nefret söylemi	286	91,4
Siyasal nefret söylemi	49	15,7
İrk temelli nefret söylemi	43	13,7
İnanç ve mezhep temelli nefret söylemi	16	5,1
Engellilere ve çeşitli hastalıklara yönelik nefret söylemi	9	2,9
Cinsiyet temelli nefret söylemi	8	2,6

*Satır yüzdeleri hesaplanmıştır.

Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak geliştirilen nefret söylemleri kategorilerini temel alındığında incelenen verilerin sonuçlarına göre entry'lerde en çok yabancılara ve göçmenlere yönelik nefret söyleminin (%91,4) bulunduğu; en az ise cinsiyet temelli nefret söylemine (%2,6) rastlanıldığı görülmektedir. İçeriklerin % 15,7'sinin "siyasal nefret söylemi", %13,7'sinin "ırk temelli nefret söylemi", %5,1'inin "inanç ve mezhep temelli nefret söylemi", %2,9'unun "engellilere ve çeşitli hastalıklara yönelik nefret söylemi" kategorisinde yer aldığı söylenilebilir.

Yukarıda da belirtildiği üzere Suriyeli sığınmacılar başlığı altında en çok yabancılara ve göçmenlere yönelik nefret söylemlerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Entry'lere bakıldığında sıkça rastladığımız yabancılara yönelik nefret söylemlerinin ve küfür dilinin ekşi sözlük üzerinde yeniden üretildiğine ve dolaşıma girdiğine dair örnek entry'lerden biri şu şekildedir:

*lahmacun kafa: "türkiyenin geleceğini s*kmek için aramıza sokulan insanlar. en az 2 milyon insanı türkiye'nin göbeğine rastgele bırakmak tarihin en büyük vatan hainliklerinden biridir."*

3.15. Entry'lerde Nefret Söylemi

Tablo 15: Entry'lerde Nefret Söylemi

Nefret Söylemi	Sayı	Yüzde
Yargıda bulunma/kendince konumlandırma	249	79,6
Abartma/anlam yükleme söylemi	215	68,7
Küfür/hakaret söylemi	92	29,4
Aşağılama/alay etme söylemi	92	29,4
Düşmanlık/savaş söylemi	16	5,1
Önemsememe/yok sayma söylemi	8	2,6
Doğal kimlik ögesini nefret olarak kullanma	4	1,3
Diğer	3	1,0

*Satır yüzdeleri hesaplanmıştır.

Suriyeli sığınmacılara karşı geliştirilen nefret söylemine odaklanıldığında, en çok "yargıda bulunma/kendince konumlandırma" (%79,6) ve "abartma/anlam yükleme" (%68,7) söylemine, en az ise "doğal kimlik ögesini nefret olarak kullanma" (%1,3) söylemine yer verildiği görülmektedir. İçeriklerin %29,4'ünde "aşağılama/alay etme söylemi" ve "küfür/hakaret söylemi", %5,1'inde "düşmanlık/savaş söylemi", %2,6'sında "önemsememe/yok sayma söylemi" bulunmaktadır.

İncelenen entry'lerde öfke, kızgınlık, önyargı, hakaret duyguları içeren ifadeler çoğunlukla yer almaktadır. Entry'lerden örnek verilecek olursa;

einemeinekeine: "türkiye'yi en az 20 yıl geri götüröenler; otobüslere, uçaklara doldurulup bağırta bağırta ölkelerine teslim edilesiceler. yılda 30 bin adet yavru bırakıyorlar. yavrular, parklarda çete halinde gezip salıncak kırıyor, zorbalık yapıyor türk çocuklarına. duruma müdahale eden bekçiye, kendi dillerinde küfür sallayıp el kol hareketi yaptıktan sonra bu yaratıklar, oradan hızla uzaklaşıyorlar.(bkz: ev sahibini döven misafir)"

3.16. Entry'lerin Favorilere Eklenme Durumu

Tablo 16: Entry'lerin Favorilere Eklenme Durumu

Favori	Sayı	Yüzde
Favorilere eklenmiş	283	88,4
Favorilere eklenmemiş	37	11,6
Toplam	320	100

Suriyeli sığınmacılar başlığı altında şükela modunda incelemeye tabi tutulan entry'lerin favorilere eklenme durumu incelendiğinde entry'lerin büyük bir çoğunluğunun (%88,4) favorilere eklendiği görülmektedir. Favorilere eklenmeyen 37 entry'nin de (%11,6) orana sahip olduğu görülmektedir.

Favorilere eklenen entry'ler arasından örnek verilecek olursa;

isolde: "istanbul'un bir ilçesindeki toplum sağlığı merkezinde çalışan doktor bir arkadaşım 2004 doğumlu suriyeli bir kız çocuğunun 31. hafta gebelik kaydını girdi bugün. hemen ihbar et dedim, ailenin imzalı kağıdı olduğu için ihbar edilemiyormuş. bazı milletlerin kültürü olmaz, onlar kültür üretmez, pedofili ve mizojini üretir. gebelik, 2004. ikisini aynı cümle içinde duyunca tüyleriniz ürpermiyorsa insan değilsiniz." (153 favori)

3.17. Entry'lerdeki Favori³ Sayısı

Tablo 17: Entry'lerdeki Favori Sayısı

Favori Sayısı	Sayı	Yüzde
1-10	162	56,4
11-20	62	21,6
21-30	16	5,6
31-40	11	3,8
41-50	7	2,4
51 ve üzeri	29	10,1
Toplam	287	100

Entry'ler en çok 1-10 (%56,4) arasında favorilere alınırken en az 41-50 (%2,4) arasında favorilere eklendiği söylenilebilir. Entry'lerin genel favori dağılımları incelendiğinde, %21,6 'sının 11-20, %10,1'inin 51 ve üzeri, %5,6'sının 21-30, %3,8'inin 31-40 favori aralığında eklendiği görülmektedir.

Entry'lerden favori sayısı 1-10 arasında olan Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret söylemlerinden biri şu şekildedir:

*housemdnmbastonu: "gelmesinler kardeşim artık ya. masrafını da ben ödemek istemiyorum enayi miyim ben? iyi valla adam gelsin burada bizim ekmeğimizi çalsın ben de buna müsaade edeyim. üstüne bir de deli gibi suç işlesinler. s*ktirin gidin lan buradan. biz kendimize yetemiyoruz daha."*

3.18. Entry'lerde Referans⁴ Gösterilme Durumu

Tablo 18: Entry'lerde Referans Gösterilme Durumu

Referans	Sayı	Yüzde
Referans kullanılmamış	263	82,2
Ekşi sözlük içinde başka bir başlık	24	7,5
Ekşi sözlük dışında başka bir referans	19	5,9
Her ikisi de	4	1,3

*Satır yüzdeleri hesaplanmıştır.

Entry'ler içerisinde sözü edilen konu ya da olayın başka bir referans kaynak gösterilerek desteklenip desteklenmediğini incelemeye yönelik olarak gerçekleştirilen veri analizi neticesinde entry'lerin büyük bir çoğunluğunda ifadelerin başka bir kaynak referans gösterilerek desteklenmediği (%82,2) görülmüştür. Bulgulara göre içeriklerin %7,5'inde ifadeler ekşi sözlük içinde başka bir başlık ile desteklenirken, %5,9'unda ekşi sözlük dışında başka bir referans gösterilmiştir. Hem ekşi sözlük içinde bir başlığın hem de ekşi sözlük dışında bir kaynağın referans gösterildiği içerik ise toplam içeriğin %1,3'ünü oluşturmaktadır.

3.19. Aynı Yazarın Konu ile İlgili Başka Bir Entry'si Var Mı?

Tablo 19: Aynı Yazarın Konu ile İlgili Başka Bir Entry'si Var Mı?

Yazarın başka bir entry'si	Sayı	Yüzde
Başka bir entry yok	194	60,6
Başka bir entry var	126	39,4
Toplam	100	100

Ele alınan entry'lerde ekşi sözlük yazarlarının Suriyeli sığınmacılar başlığı altında %10'luk dilimde, şükela modunda başka bir entry'sinin olup olmadığı incelendiğinde %60,6 oranında başka entry'si olmadığı sonucuna ulaşılırken, %39,4 oranında da başlık altında yazarların başka bir entry'leri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

Yeni iletişim teknolojilerinin gelişimine paralel olarak toplumsal birliktelik ruhundan uzaklaşan ve kendisini "ben" merkezli bir özne olarak konumlandıran günümüz insanı, eşitsiz iletişim ve etkileşim süreciyle birlikte kendilerini benzer duyguları olan ve aynı dünyayı paylaşan eşit insanlar olarak değil, ayrı dünyaların ayrı insanları olarak görme eğilimdedirler. "Ben" merkezli bir zihniyete sahip düşünceler ve içerikler üreten bireyler, biz olma ruhundan ve öteki olarak konumlandığı kişileri anlayabilme duygusundan uzak davranışlar sergilemektedir.

Gündelik hayatımızda birtakım süreçlerden geçerek oluşan nefret söylemlerinin inşasında sosyal medyanın rolünün yadsınamaz derecede olduğu söylenebilir. Sosyal medya "ötekine" karşı düşmanlığı ve nefreti doğrudan sınırsızca dile getirme imkânı tanıyarak nefret söyleminin üretilmesine ya da dolaşıma sokulmasına olanak sağlamaktadır.

Sosyal medya araçları içerisinde önemli bir kullanıcı ve etkileşim alanına sahip olan Ekşi Sözlük'te Suriyeli sığınmacılara yönelik üretilen ve dolaşıma sokulan nefret söylemlerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada Ekşi Sözlük yazarlarına ait 320 entry incelemeye tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde entry paylaşım dilinin büyük bir çoğunluğunun Türkçe olduğu görülmüştür. Entry'ler kelime sayısı olarak incelendiğinde en fazla 51 ve üzeri kelime kullanılarak tanımlamalar gerçekleştirildiği; diğer bir deyişle Suriyeli sığınmacılara yönelik gerçekleştirilen nefret söylemi içerikli entry'lerin yorumlarının boyutsal olarak kısa metinler olmadığı söylenebilir.

Entry'lerin paylaşım içerikleri incelendiğinde daha çok istismar ve güvenlik içerikli oldukları görülürken en az değinilen içerik konusu ise dil, kültür ve din alanlarını kapsamaktadır. Nefret söyleminin bireysel olarak mı yoksa toplumsal olarak mı oluşturulduğunu incelemek amacıyla yapılan analiz sonucunda ise nefret söylemlerinin ağırlıklı bir biçimde toplumsal olarak işlendiği ve Suriyelilerin geneline yönelik söylemler olduğu görülmüştür. Entry içerisinde sözü edilen olay ya da konunun deneyimlenme boyutu incelendiğinde deneyimlenmiş ifadelerin kaygısal ve endişe bildirici ifadelerden daha az yer aldığı belirlenmiştir. Kaygısal ifadelerin ise en çok güvenlik konusu noktasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Entry'ler içerisinde değinilen konuya yaklaşımın nasıl olduğu incelendiğinde, konu veya olay daha çok olumsuz nitelendirmeler ile ifade edilirken yansız/nötr içeriklerin varlığı da ortaya çıkmıştır. İlk kategori olan olumlu değerlendirme boyutunda ise veri elde edilememiştir.

Entry'lerin metin içeriklerine bakıldığında, olumsuz içeriklerde ön plana çıkan düşünce daha çok "varlıklarını toplumsal kargaşa nedeni olarak görme" noktasında yoğunlaşmaktadır. Yansız/Nötr metin içeriklerinin ise "sığınmacı sorununun her iki tarafına da eşit olarak yer veren" ve "sığınmacılar ile ilgili gerçek dışı yorumlara ve negatif/ırkçı bir dile yer vermeyen metinler" kategorileri altında eşit şekilde yoğunlaştığı görülmüştür.

Entry'lerde konu olan durumlarda paylaşımların büyük bir çoğunluğunda hedef gösterilme durumu söz konusu iken en çok hedef gösterilen kategorinin ise ırk kategorisi olduğu görülmüştür. Irk kategorisi değerlendirildiğinde ise kadınlar, erkekler, çocuklar ve yaşlılar kategorileri altında bireysel olarak nitelendirilemeyecek Suriyeli sığınmacıların geneline yönelik toplumsal hedef göstermelerin olduğu saptanmıştır.

Çalışmanın temel noktalarından birini oluşturan önyargı ve ayrımcılık açısından veriler incelendiğinde entry'lerin büyük bir çoğunluğunda önyargı ve ayrımcılık ifadelerine sıkça yer verildiği sonucuna varılmıştır. Yazarların paylaştığı entry'lerin dilinde dışlayıcı, ötekileştirici, sert ve yüksek oranda hakaret ve küfür içerikli ifadeler mevcuttur. Bu ifadelerin favorilere eklenmesi daha fazla kişiye ulaşmasını sağlamaktadır. Bu durum nefret söyleminin sosyal medya aracılığıyla gündelik yaşamda daha fazla yer edinmesine neden olmaktadır. Böylece bireylerin bilişlerindeki algılar, sadece geleneksel medyayla değil, gündelik hayat içine yer alan tartışmaların beslediği sosyal ağ tartışmalarıyla da sığınmacı karşıtı bir yapıya bürünmektedir.

Nefret söylemlerinin tür ve kategorilerine bakıldığında ise en çok yabancılara ve göçmenlere yönelik nefret söyleminin olduğu, en az ise cinsiyet temelli nefret söylemi olduğu görülmüştür. Suriyeli sığınmacılara karşı geliştirilen nefret söylemine odaklanıldığında, en çok "yargıda bulunma/kendince konumlandırma" ve "abartma/anlam yükleme" söylemlerinin kullanıldığını da belirtmek gerekmektedir.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; toplumdaki düşüncelerin ürünü olan nefret söylemlerinin sosyal medya ortamlarında bireyleri "biz" ve "öteki" olarak ayımsallaştırdığı görülmektedir. Sosyal medya aracılığıyla nefret söylemleri daha kolay yayılabilmekte ve söz konusu söylemlerin nefret suçuna dönüşme riski de artmaktadır. İçeriği sürekli yenilenen ve potansiyel şiddet barındıran nefret söylemleri, toplum içerisinde hedeflenen birey ya da gruba yönelik olarak din, dil, ırk, cinsel yönelim, etnik köken, fiziksel ya da zihinsel engellilik gibi birtakım özellikleriyle birey ya da grubu ötekileştirerek yeni bir aidiyet değeri oluşmasını sağlamaktadır. Nefret söyleminin devamlı olarak beslediği toplum yapıları içinde ise kalıpyargılar oluşmaktadır.

Tüm bu sorunların aşılabilmesi için günün koşullarına uygun bir biçimde internet ortamlarına ilişkin yasal düzenlemelerin ivedilikle gerçekleştirilmesinin yanı sıra internet ortamlarının da kendi iç düzenlemelerini ve etik ilkelerini bir an önce oluşturmaları gerekmektedir. Aksi takdirde sosyal medya ortamları günümüzde olduğu gibi kendi haline bırakılarak çeşitli nefret söylemlerinin merkezi haline gelmeye devam edecektir. Ayrıca sosyal medya ortamlarındaki kullanıcılara yönelik olarak nefret söylemiyle ilgili farkındalık oluşturulması, yeni medya okuryazarlığının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir. Toplumlarda farklı cinsel yönelimleri ve yaşam tarzları olan, farklı etnik ve dini kökene mensup bireylere yönelik önyargıları kırarak toplumsal hoşgörünün ve bir arada yaşama bilincinin geliştirilmesinin nefret söylemiyle mücadelede son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Bunun için de aileden başlayarak eğitim kurumlarına,

din kurumlarına, siyasal aktörlere ve de medyaya son derece önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir.

Notlar

1 Entry: Ekşi Sözlük'te bir başlık altına sözlük yazarları tarafından yazılan açıklama, tanım ya da yorumlara entry adı verilmektedir. Entry kavramı için girdi fiili kullanılır.

2 Şükela: Ekşi Sözlük'te yapılan bir entry'i ya da yorumu beğenmek amacıyla yapılan beğeni sistemidir.

3 Favori: Ekşi Sözlük'te bir gönderiyi beğenmek ve oluşturulan başlık altında diğer kullanıcıların entry'leri arasında ön plana çıkarmaktır.

4 Referans: Ekşi Sözlük'te yazarın oluşturduğu başlık altında, konuya ilişkin başka bir internet sitesinin bağlantısını kaynak verme durumudur.

Kaynakça

Akova, S., ve Kantar, G. (2020). Kültürlerarası İletişim Bağlamında Nefret Söylemi ve Christchurch Kenti Cami Saldırıları Örnekleme Üzerinden Bir Söylem Analizi *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 20(1), 245-260.

Alğan, T. C., ve Şensever, F. L. (2010). Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 yıl 10 Örnek. İstanbul: Sosyal Değişim Derneği.

Aslan, Z., Gelişli, N., ve Barak, R. (2013). *Medyada nefret söylemi ve ayrımcı dil: Eylül-Aralık 2013 raporu*.

Ataman, H. (2012). Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları. Y. Inceoğlu (Ed.), *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları içinde (s. 47-80)*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Aygül, E. (2013). *Yeni Medyada Nefret Söyleminin Üretimi: Bir Toplumsal Paylaşım Ağı Olarak Facebook Örneği (Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Bilge, R. (2016). Sosyal Medyada Nefret Söyleminin İnşası ve Nefret Suçlarına İlişkin Yasal Düzenlemeler. *Yeni Medya E- Dergi*(1), 1-13.

Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü: Kavramlar, Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam.

Binark, M. (2010). Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi. T. Çomu (Ed.), *Yeni Medyada Nefret Söylemi içinde (s. 11-54)* İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Binark, M., ve Bayraktutan, G. (2013). *Aydın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Binark, M., ve Çomu, T. (2013). Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi. M. Çınar (Ed.), *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar Mecralar Tartışmalar içinde (s. 199-216)*. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Bolgün, C., ve Uçan, G. (2020). Birlikte Yaşamak Mümkün Mü?: Okur Yorumlarında "Suriyeli Sığınmacı" Söyleminin İnşası *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 250-269.

Cohen-Almagor, R. (2011). Fighting hate and bigotry on the Internet. *Policy ve Internet*(3), 1-26.

Çayır, K. (2010). Ayrımcılığın Sosyolojisi ve Türkiye Toplumuna. In A. Ç. v. A. B. Yıldırım (Ed.), *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi içinde (s. 45-54)*. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

- Çoban, S. (2009). Medya, Milliyetçilik ve Öteki. In B. Çoban (Ed.), *Medya Milliyetçilik Şiddet içinde* (s. 63-72). İstanbul: Su Yayınları.
- Doğu, B. (2010). Sanal Nefret Pratikleri: İnternet’te Nefret Söylemi ve Karşı Örgütlenmeler. In T. Çomu (Ed.), *Yeni Medyada Nefret Söylemi içinde* (ss. 223-252). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Erdura, D. A., ve Ozgunlub, F. (2019). Çalışma Yaşamında Ayrımcılık: LGBT+ Bireylere Yönelik Nitel Bir Araştırma *Business and Economics Research Journal*, 11(2), 479-494.
- İnceoğlu, A. A. (2012). Nefret Suçu Kavramı ve Türk Ceza Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi. In Y. İnceoğlu (Ed.), *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları içinde* (s. 103-120). İstanbul: : Ayrıntı Yayınları.
- İnceoğlu, Y. (2013). Tartışmalı Bir Kavram: Nefret Söylemi. M. Çınar (Ed.), *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar Mecralar Tartışmalar içinde* (s. 75-92). İstanbul Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- İnceoğlu, Y., ve Sözeri, C. (2012). Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: “Ya Sev Ya Terk Et Ya Da...”. Y. İnceoğlu (Ed.), *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları içinde* (s. 23-39). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İnceoğlu, Y. G., ve Çomak, N. A. (2009). *Metin çözümlemeleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Karadeniz, S. (2012). *Nefret Söylemi Kapsamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Galatasaray Üniversitesi, İstanbul.
- Karaduman, M., ve Akbulutgiller, B. (2015). *Yeni Medyada Nefret ve Ayrımcı Söylem: Gazetelerin Twitter Hesapları Üzerine Bir Analiz*. Yeni Medya Çalışmaları II. Ulusal Kongresi, İstanbul.
- Karan, U. (2013). Nefret Söylemi ve Yakından İlişkili Diğer Kavramlar: Ayrımcılık, Nefret Suçu ve Hakaret. M. Çınar (Ed.), *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar Tartışmalar içinde* (s. 95-129). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Kaya, B. (2005). *Medyanın Sivil İtaatsizlik Olgusuna Yaklaşımı (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kınık, B. N. B. (2013). *What is Wrong with hate Speech: Reflection on Political Theory, Legal Regulations and Turkish Case (Yüksek Lisans Tezi)*. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Kymlicka, W. (1998). Çokkültürlü Yurttaşlık, (A. Yılmaz, Çev.). . İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Lull, J. (2001). *Medya, İletişim, Kültür (N. Güngör Çev.)*. İstanbul: Vadi Yayınları.
- Öğülmüş, S. (1991). İçerik Çözümlemesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(1), 213-228.
- Öztekin, H. (2015). Yeni Medyada Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük Örneği. *Journal of International Social Research*, 8(38), 925-936.
- Öztekin, H., ve Öztekin, A. (2020). Dijital Oyunlarda Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil: Agar.io Örneği. *Turkish Studies - Social Sciences Dergisi*, 15(1), 533-558.
- Pandır, M., Efe, İ., ve Paksoy, A. F. (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi. *Marmara İletişim Dergisi* 24, 1-26.

- Sabah Çelik, Ş. (2019). Futbol Taraftarlığı ve Nefret Kavramlarının Marka Nefreti Kapsamında Ele Alınması: Ankaragücü Taraftarlarının Beşiktaş Nefreti. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 321-355.
- Söğüt, F. (2020). İnternet Sözlüklerinde Mekânsal Ötekileştirme Üzerine Bir Araştırma: Ekşi Sözlük'te Esenyurt Başlığı Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gfider)*, 8(1), 45-68.
- Sürgevil, O. (2008). Farklılık Kavramına ve Farklılıkların Yönetimine Temel Oluşturan Sosyo-Psikolojik Kuramlar ve Yaklaşımlar. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(20), 111-124.
- Talimciler, A. (2012). Ötekine Yönelik Nefretin Fark Edilmediği ya da Kanıksandığı Alan: Türkiye'de Futbol Medyası. Y. Inceoğlu (Ed.), *Nefret Suçları ve/veya Nefret Söylemi içinde (s. 247-288)*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Uluç, G. (2009). *Medya ve Oryantalizm Yabancı, Farklı ve Garip... Öteki*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Weber, A. (2009). *Nefret Söylemi El Kitabı (M. Çulhaoğlu Çev.)*. Strazburg: Avrupa Konseyi.
- Yanıkaya, B. (2009). Gündelik Hayatın Korkusu, Görsel Şiddet Suretinde: Öteki. B. Çoban (Ed.), *Medya Milliyetçilik Şiddet içinde*. İstanbul: Su Yayınları.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, F. (2008). *Avrupa Birliği'nde Irkçılık Ve Yabancı Düşmanlığı İle Mücadele (Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yılmaz, S. H. (2013). *Siyasal Nefret Söylemi ve Medya: Haberdan Söyleme Kısa Bir Yolculuk*. Konya: Literatürk Yayınları.

İnternet Kaynakları

- Binark, M., ve Çomu, T. (2012). Sosyal Medyanın Nefret Söylemi İçin Kullanılması İfade Özgürlüğü Değildir, Erişim adresi: <https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/sosyal-medyaninnefret-soylemi-icinkullanilmasi-ifade-ozgurlugu-degildir/>, (Erişim tarihi: 01.02.2020.)

TDK'daki nefret tanımı için.

TDK, Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr> (Erişim tarihi: 10.01.2020).

The Role of Social Media in the Construction of Hate Speech: Case of Ekşi Sözlük

Hüseyin Yaşa (Ph.D. Student)

Onur Öksüz (Asst. Prof. Dr.)

Extended Abstract

It can be said that hate speech is present in every aspect of our daily life, as well as hate, emotion that exists in every person. The reason why hate speech is so common is that individuals have a particular bias system in the socialisation process and have dissociative ideas in their minds. The mood that emerges for 'other' people who are not similar to themselves is fed by prejudice and othering and manifests itself as anger, fear, and hatred.

The step after the production stage, being the first step of hate speech, is the expression of hate speech in the public sphere. This expression causes various psychological harms and results in the social exclusion of individuals. As a result of this, the individual cannot feel to be a member of society and is alienated from its environment. On the other hand, this situation, which may cause irreversible harm for individuals, can also result in damaging emotional coexistence for society.

In traditional media, hate speech such as implication, exaggeration, allusion, distortion is seen indirectly. However, in interactive environments where social media users can actively participate, hate speech has started to take place in direct forms such as insult, humiliation, implication, and profanity. This hate speech, which is sometimes described as a part of freedom of expression or as an act of confiding thoughts to readers, has become a natural part of social networks. In line with the spread of this understanding, we can say that hate speech for different groups and individuals around the world has become widespread.

The purpose of the study is to identify the relationship between hate speech and social media and the ways that social media users interpret hate. For this purpose, the basic concepts of hate speech were explained, the types of hate speech were mentioned, and the legal aspects of hate speech were emphasised, and the role of social media in the construction of hate speech is discussed. In addition, the study also highlighted hate speech towards foreigners and immigrants, particularly Syrian Refugees, on Ekşi Sözlük, a social media platform where hate speech is produced. It is also emphasised that the authors' hateful statements include comments that encourage xenophobia, discrimination, and alienation. Establishing whether expressions containing hate speech are resulted from experiences or just from anxious thoughts, and determining which areas (such as economic, security, socio-economic) the anxious thoughts focus on and revealing categories of hate speech can be mentioned as secondary purposes of the study.

Communication studies about hate speech mostly include traditional media. Therefore, it is important to examine the relationship between hate speech and social media as it can be a source for future studies and researches. At this point, the data obtained in this study are important as they are examining hate speech against Syrian Refugees on social media, which has an important power in terms of frequency of use and ease of access in everyday life.

As in all researches, limitations are significant for the applicability of the study. Creating the framework of the study describes what is included in and excluded from the study through the chosen method. For this purpose, the research was limited to Ekşi Sözlük, and 10% of the 3200 entries written under the “Syrian Refugees” title were chosen. The purposeful sampling method was chosen for sampling, and 320 entries under the Şükela Mode were categorised and analysed by the content analysis method. For analysis, data were collected systematically by the coding table and brought together with the SPSS program. Then, the data were analysed, and the findings were examined under the ‘findings and interpretation’ title of the study.

With the analysis of the entries, the following findings were obtained: Hate speech in society categorises individuals as “us” and “other” on social media platforms. Thus, this increases the dissemination of hate speech considerably and can cause hate crimes. On the social media platform, the constantly renewed content of hate speech has a substantial potential for violence. It causes alienation for the targeted individuals or groups within the society as they have different characteristics such as religion, language, race, sexual orientation, ethnicity, physical or mental disability. Thus, this situation creates a new value of belonging for these individuals. It is seen that there are stereotypes in a society where hate speech is constantly fed. As a result of this situation, by this reactive behaviour against their environment, individuals and groups who are positioned as the ‘other’ become alienated against the society as well as themselves; or vice versa – the same situation can be the beginning of the accumulation of social anger.

Finally, in order to overcome all of these problems, when necessary, internet platforms should create their own internal regulations and arrangement to tackle hate speech on their platforms. Besides, it is necessary to raise awareness about hate speech for social media users and also to develop and generalise media literacy. The most important way of fighting against hate speech is to develop social tolerance and awareness of coexistence that will help overcome the prejudice against individuals who have different characteristics such as religion, language, race, sexual orientation, ethnicity, and lifestyles.

Keywords: Communication, Social Media, Hate Speech, Ekşi Sözlük, Content Analysis.